Byaskrinet – del 2

Gösta Andersson samtalar med Knut Knutsson.

Ett mindre antal ord och uttryck har vi inte kunnat tyda. De har markerats så här: [svårtolkat].

Översatt från listerländska och nedskrivet av Sebastian Bergheim och Lars-Inge Bergheim.

Gösta — Ja, det var ju det här vi pratade om, skyldigheten att utföra dagsverken för att samhällets, för att hålla gatan ren. Jag har hittat här några papper också, men de var skyldiga att ställa upp för snöskottning och göra i ordning gatan också. Och här har vi då att de har fått gå till de här och få dem till att antingen sätta ett namn på det eller ersätta. Vi har här Håkan Andersson[1], Carl Nyman[2], Andreas Persson[3], Truls Larsson[4], Berta Larsson[5], Thomas Svensson[6], Nils Larsson[7]. Du känner inte igen de här namnen, något av dem?

Knut — Håkan Andersson och Nyman, de känner jag till.

Gösta — Jaha.

Knut — Håkan Andersson, han hade det huset där Valter bor[8].

Gösta — Jaså!

Knut — Och Nyman han hade Svenssons, han var handlare, Nyman.

Gösta — Jaså, det var den Nyman. Då är detta då i slutet av 1800-talet då, skulle jag tänka mig. Jaha. Sven Hörberg[9], Sven Larsson[10] …

Knut — Sven Hörberg? Ja, det var där vid Zimmerlunds[11], där Zimmerlund har bott.

Gösta — Ja, det kan stämma med åren, i slutet av 1800-talet då.

Knut — Ja, för jag tror att Sven Hörberg han dog nog, han dog, ja, vad ska jag säga, 1911 eller något sådant där. Kan hända lite före.

Gösta — Här står Nils Nilsson och Sven Nilsson[12] och Sven Hörberg och Håkan Jönsson[13] och Jöns Johansson[14].

---

[1] Håkan Andersson (1826–1910).
[2] Carl Nyman (1821–1886).
[3] Andreas Persson (1846–1931).
[4] Truls Larsson (1827–1883).
[5] Berta Larsdotter (1818–1901).
[6] Thomas Svensson (1847–1886).
[7] Nils Larsson (1834–1874).
[8] Strandvägen 24.
[9] Sven Hörberg (1820–1909).
[10] Sven Larsson (1842–1917).
[11] Styrmansvägen 4.
[12] Sven Nilsson (1843–1883).

Knut Håkan Jönsson, det var ”Köpper”.

Gösta Jaha. Det står här på slutet: ”Följande husägare äro bötfällda till läget för dagsverken som uteblivit från stenbrytning”. Så de blev bötfällda där, om de fick betala böter, det vet jag inte.

Knut Nej.

Gösta Men det var stränga lagar, tydligen.

Knut Ja.

Gösta Något om fyren, du, det har du ju haft, ja, det här är ju inte själva Hälleviks fyr utan det är fyrlyktorna. Och det har de väl haft rätt länge skulle man tänka sig, de här lamporna som de hissade upp?

Knut Ja.

Gösta Ja.

Knut Det var väl.

Gösta Här hittade jag ett papper från 1891, ja, det kom ju från kungliga lotsstyrelsen. Till åldermannen vid Hälleviks fiskeläge, E. Persson hette han på den tiden, med anledning av eder uti skrift till kungliga länsstyrelsen den 29 sistlidne januari å fiskarebefolkningens vid Hälleviks fiskeläges vägnar …

Knut Ja.

Gösta … gjorde anhållan om tillstånd att vid nämnda fiskeläge fortfarande få hålla två fyrlyktor med vitt sken lysande från den första september till den första april under den tid fisket pågingo, har jag enligt uppdrag härigenom skolat eder underrätta att kungliga styrelsen icke för närvarande vill lägga hinder i vägen för nämnda fyrlyktors användande på hittills brukligt sätt. Stockholm den tredje februari 1891. Sjöberg, Axel Sjöberg eller någonting, sekreterare i kungliga lotsstyrelsen. Ja, jag satt och tittade här bland annat i ett gammalt papper från 1800-talet, jag har väldigt svårt för att kunna läsa det. Men jag kan förstå att fiskarna, de var rädda om vissa saker, och vad jag kan få fram här så är det fiskare från Hällevik och Nogersund som går till konungens befallningshavande i Karlskrona med en begäran att ett ekträd som ska stå vid Skönabäck på den så kallade Kråkenabben och att jag kan förstå här att det är själva meningen att de vill ha det skyddat för att ha det som …

Knut Sjömärke.

Gösta Sjömärke, ja. Men [svårtolkat] för fiskerinäringen.

Knut Det blåste omkull, det trädet.

---

[13] Håkan Jönsson (1833–1917).
[14] Jöns Johansson (1828–1906).

Gösta Jaså, du känner till det.

Knut De kallade det för Kråkehageeken.

Gösta Ah, var stod det någonstans?

Knut Ute på nabben.

Gösta Ute på nabben! Jaså, det var Skönabäcks ägor då ja.

Knut Ja.

Gösta Ute på Kråkenabben. Jaså.

Knut Mor, hon var ju född 1865 och hon talade om hur rysligt bart det blev på Kråkenabb när det trädet … ett väldigt stort och vitt träd var det.

Gösta Jaha.

Knut Men det blåste omkull med en herrans storm.

Gösta Jaha.

Knut Och hon sade det blev så tomt ute på nabben [svårtolkat].

Gösta Det är klart, ja. Ja, nej det är lustigt att man hittar sådana här papper och att de behöver gå till landshövdingen för att få det skyddat.

Knut Ja.

Gösta För tydligen har de ju fått det då eftersom det stod tills det blåste ner.

Knut Ja, det fick stå tills det blåste ner.

Gösta Ja, vi var inne på det här då, Knut, om träd, jag pratade om det förut att jag hittade ett papper här, jag har det inte precis framme nu här, men jag vill nämna det ändå att Hälleviksfiskarnas, byalaget där, de gick in med en förfrågan till ägarna utav nabben, Kråkenabben, om att få lov att plantera pil, ja. Och då frågar man sig så här ju, varför ville de ha pil planterat där ute? Det var inte något, du har inte hört talas om detta heller?

Knut Nej.

Gösta Har du minne av att det växt pil där ute?

Knut Ja, bara de som stod längs med gärdsgården där på ”Skeppra-Pellens”[15] ägor där han köpte, han köpte det sydöstra täppet där.

Gösta Jaha, alletäppet.

Knut Ja, allra längst ute.

Gösta Jaha.

[15] Per Olsson (1852–1929).

Knut Och den pilen, den sattes 1900.

Gösta Jaså! Jaha. Så det har inte varit pil innan, eller det vet du inte?

Knut Det vet jag inget om, det, men det sade min morbror ”Lille-Sjänn”[16], att de pilarna är lika gamla som ”Hansas John”[17] sade han, och han föddes 1900.

Gösta Skulle man förmoda då att de skulle kunna använda det här till att göra korgar av?

Knut Det var möjligt.

Gösta Ja, för de hade ju korgar utav sådant material.

Knut Ja.

Gösta ”Liekorgar”.

Knut Ja, de kallade dem för ”liekorgar”.

Gösta Och vi skulle väl kunna tänka oss att här vid på Hällevik, lär det väl ha funnits sådana här korgmakare som man hade tunnbindare.

Knut Det kan väl hända.

Gösta Vad var det Mats han sade, att de hade ”Böckers”, som bodde där ute och det var det att ”Böcker” är tyska och det betyder ju korgmakare, ja. Nej, var det korgar, var det inte laggkärl?

Knut Korgar, laggkärl, ja.

Gösta Korgar och laggkärl, ja, som han gjorde där, och naturligtvis har funnits då. Vi talade om ”Kloka Ingri”[18], eller ”Klokan”, ja, och du sade det att hon hette, eller hennes man hette, vad var det han hette nu?

Knut Sven Olsson[19].

Gösta Sven. Svante, var det inte Svante?

Knut Ja, vi kallade honom för Svante men han hette Sven Olsson.

Gösta Han hette Sven Olsson.

Knut I kyrkboken står det. Jag har själv varit och fått utdrag ur kyrkboken en gång och det stod Sven Olsson.

Gösta Jaså. Jaha. Och …

[16] Sven Svensson (1863–1932).
[17] John Hansson (1900–1978).
[18] Ingrid Stina Carlsdotter (1832–1915).
[19] Sven Olsson (1819–1910).

Knut Snickare Sven Olsson …

Gösta Ja, det var det jag menar, han var snickare ja. Och det var inte så att han var, så han gjorde laggkärl också då, utan det vet du inte, vi pratade om att han var snickare då.

Knut Han stod som snickare, men han lagade laggkärl i alla fall.

Gösta Lagade laggkärl då.

Knut ”Lille-Sjänn” lärde det av honom att göra de här käpparna som de lade om, så bara ett hack där, och sedan knäppte de ihop dem i bägge ändarna, och det höll i alla tider.

Gösta Var det ene till dem?

Knut Hassel.

Gösta Jaså, var det hassel till dem? Jaha.

Knut Hassel.

Gösta Ja, det var ju naturligtvis fjärdingar och kuttingar och sådant …

Knut Ja.

Gösta Och det måste ju ha gått åt rätt mycket till det.

Knut Javisst, de hade ju inget annat att ta till. De kunde ju göra rätt så stora laggkärl när sådana käppar viktes om.

Gösta Ja.

Knut Jadå.

Gösta Ja, det största det är väl tunnor i så fall, men en tunna, jag vet inte vad det går i en tunna, en 180 liter kanske, det är ju gamla mått.

Knut Ja, en tunna, jag har nog en beskrivning.

Gösta Du har det, ja.

Knut Ja, en hektoliter det är ju inte så rysligt stor rymd. Det är ju bara hundra liter.

Gösta Ja, en tunna, sedan var det ju en kutting och fjärding och åtting, sexting fanns det också visst.

Knut Ja, jag vet inte det.

Gösta Nej, men de var ju små i så fall.

Knut De var små.

Gösta Det var de. Det här med lyktorna de [svårtolkat] vi har sett där nere, jag har samlat in lite uppgifter om hur mycket de hade om dagen, det var ju Karna, hon hade 13 öre [svårtolkat] skötte en lykta om dagen …

Knut Nästan för inte. Hon hade inte behövt gå där.

Gösta Men det var bara skötseln det, sedan så var det ju, fick de ju köpa fotogenen och veken och sådant där grej.

Knut Ja.

Gösta Jag ser på räkningar här som ligger här från lykttändarna att det är räkningar på fotogen och vekar och lampglas.

Knut Någon veke någon gång ja.

Gösta 13 öre för en veke, vet du, de hade, hade, de hade här. Men du har minne ifrån, ifrån den här gnistan, när de skulle göra, jag har det här ifrån gamla noter här från 1893. Då är det två stycken vekar 25 öre, två glas 34 öre.

Knut Det var till de lyktorna de hissade upp här.

Gösta Ja, det har varit det en gång i tiden, jag kan tänka mig det. Jag vet inte om det står liter eller kannor eller vad mätte de fotogen i på den tiden, det var inte liter eller var det det? 30 öre nämligen, det kan inte finnas någon möjlighet att det kostade 15 öre litern väl.

Knut Nej, knappast troligt, nej.

Gösta Ja, tror du det, men kannan väl var ett par liter, va?

Knut Två och en halv liter.

Gösta Två och en halv, ja, jag skulle förr tro att det var det. Ja, Hällevik, fjärde i tionde -93 ja, Carl Svensson[20] står det där.

Knut Jaha, han har skrivit namnet också.

Gösta Ja, C Svens (skratt).

Knut En ryslig slarv till att skriva, var han.

Gösta Ja, det är väl likt alla sådana där.

Knut Han hade skrivit en lapp till John en gång, han hade med sig till stan att han skulle ta hem. Och jag kunde inte studera ut, sade John, vad det skulle vara, så tänkte han att ja, på apoteket, där brukar de kunna förstå kråkfötter.

Gösta (skratt)

Knut Så han gick in på apoteket och frågade om de kunde uttyda lappen till honom. Nej, det kunde de inte, sade de.

[20] Carl Svensson (1860–1949).

Gösta (skratt)

Knut När John kom hem, sade John ”Ja, jag har inte något med mig hem av det du skickade bud med mig om idag. Jag kunde inte uttyda vad det skulle vara om”. ”Du är så förbannat dum. Kan du inte läsa det?” När han fick fatt i lappen så kunde han inte själv uttyda vad det skulle vara.

Gösta (skratt) Nej, just det.

Knut Och de kunde inte på apoteket. Där brukar de ju kunna förstå kråkfötter, men det gick inte.

Gösta Ja, det är många sådana här …

Knut Ja [svårtolkat] ett par krokiga streck.

Gösta Ja, det var väl så de kunde lura vem som helst. Där är, jag ser utgifter här, som åldermannen han har här, till papper, 10 öre. Pennor och bläck, 8 öre. Spira står det. Spira och spik, 1 och 62. Jag vet inte vad det är för en spira för någonting. Vad skulle det kunna vara?

Knut Ja, det vete rackarn.

Gösta Kunde åldermannen haft en spira [svårtolkat]?

Knut Inte utan att det varit till som de har hissat upp lyktorna med på stången.

Gösta Ja, en stång då ja. Det skulle jag tänka mig, att de fått bytt ut den lite ja. Jaha. Sedan står det en skruv till lampa. Skruv, då har de väl haft den till lagning, då. Fotogen och [svårtolkat] papper 4 öre, fotogen 25, tjära 25 öre, spik 9 öre, Jöns Johansson, han fick in 25. Pensling, pensling, det var penslar till tavlorna, pensling, va?

Knut Ja, det kunde vara något de skulle [svårtolka] ihop.

Gösta Här är en stång till, 2 och 50. Spira till stång. Lagning av lykta 1 krona. ”Bengta Hanna”, hon fick 10 kronor. Är det hon som har skött lamporna där nere vid [svårtolkat] då?

Knut Det har det kunnat varit. Är det ett e?

Gösta Ja, där är, ”Bengta Hanna”, 10 kronor. Sedan Håkan Andersson 5 och 49.

Knut Ja se, han var handlare, Håkan Andersson. Men ”Bengta Hanna”, har det kunnat vara ”Hansa Benta Hanna” [21] tro?

Gösta Jag tror 6 och 50 kommer till där. Ja, jag vet inte. Till tändningen av lamporna här så ser jag ju att de har fått … upptaxerat 75 öre på vissa och 25 på somliga och 1 och 25 och … 1 och 25 är något annat, det är en krona. Knut Bengtsson[22] till och med betalade 1 och 25, 1888 är detta.

[21] Hanna Bengtsdotter (1837–1918).
[22] Knut Bengtsson (1855–1943).

Knut Jaha.

Gösta Det var din far, det. Ja, det står Knut Bengtsson där.

Knut Skulle det vara far, då?

Gösta Ja, det skulle det vara.

Knut Och Sven Olsson.

Gösta Sven Olsson, ja.

Knut Ola Larsson[23]! Ja, han fiskade ju han också.

Gösta Ja. Karl Duvell[24].

Knut Mmm.

Gösta Karl med K, A, L. Här är mycket sådana här grejor, ju. Ja, det är ju, det är ju mycket med sådant här att gå igenom och jag tycker det var intressant och framför allt att få lite upplyst om det, vi får väl återkomma när det blir så vi hittar eller vi går igenom mera här, det som vi tänkte på nu mest, det var ju det här med de här [svårtolkat] som de sade där ute, på nabben, och så det om åldermannen, om du hade något minne av det, men den har väl inte varit så väldigt verksam under just din tid, då.

Knut Nej, det gick bort då när Ludvig han var ålderman. Sedan så gick det ut.

Gösta Sedan skötte kommunen det sedan ju naturligtvis, det gick över till kommunen. Jag tackar dig, Knut!

[23] Ola Larsson (1846–1930).
[24] Karl Duvell (1864–1922).